

POMPONII LAETI DE
 ROMANIS MAGISTRATIBUS,
 SACERDOTIIS,
 IURISPEDITIS, & LEGIBUS, AD
 M. PANTAGATHUM LIBELLUS.

DE REGE.

omulus.

ribus.

ribunus

uria

uriata

curioes.

decurio

es.

is ciuile.

apyrianu

IRIBUS ROMAE, & imperii
 Romani conditor Romulus,
 Marte genitus fuit. Is postquam
 omnium consensu praesuit, le-
 gem tulit, vt nemo regnum aut
 magistratum iniret, nisi auctor fieret deus,
 ipseque per auspicia confirmari voluit. Voca-
 bulum a regendo deductum est. Multitudi-
 nem omnem Romulus diuisit in partes tres,
 quas tribus appellauit, & singularum tribuum
 duces tribunos nominauit, & ipsas tribus in
 triginta partes diuisit, quas curias dixit, quonia
 earum cura respublica sententiam expediebat,
 & inde latae ab regibus quaedam leges curia-
 tae denominatae sunt. Curiarum praefectos
 curiones dixit, & curionum decuriones. L.
 Papyrius, qui fuit tempore Tarquini Super-
 bi, latas leges in volumina redegit. Vnde ius
 ris ciuile Papyriani nomen deducitur. Rex sa-
 crificiis, templis, & omni cultui dearum, & le-
 gibus, & moribus praerat, magnarum causarum
 iudex, minorum vero causarum senatum voluit

esse ipse Romulus iudicem,

DE MAIESTATE REGIS.

Romulus, vt haberetur honor ac veneratio regiae maiestati, purpurea vsus est veste: duodecim legit, qui succinctis vestibus expediti multitudinem virgis coereret. Eos à ligandis hominibus, vt C. Valgius meminit, lictores appellauit, vt est, lictor colligam nu, duodecim & hi fasces ante regem ferebant ac totidem secures, quæ signa puniendi erant. Legit & regii corporis custodes milites. ccc. quos à promptitudine, id est celeritate, celeres appellauit, & eorum ducem tribunum celerum, cuius erat secundus post regem locus. Valerius Antias ait, à primo eorum duce, cui Celer nomen fuit celeres nominatos. Ii erant equites Romani, qui postea expugnato Trossulo oppido Tuscorum, vt Iunius scribit, Trossuli dicti sunt. Sella vsus est curuli, & locum eminentem in parte fori adificauit, vbi iura daret.

Purpura

Lictores

Fasces.

Secures.

Celeres.

Tribunus

celorum.

Trossuli

Sella curuli.

rul.

DE SENATORIBVS.

Senatores à Romulo electi centum, aut à Patribus nobilitate generis, aut ab aetate, aut à sapientia, vt apud Athenas nomen cepere. Ii sunt multitudinis patroni, & eorum familia patricia, iidem multitudinis patroni, id est, defensores erant. Hos appellabant peregrini principes in ciuitate.

POMPONII LAETI

rescōs. Qui post hoscentum senatui adscripti fuere, patres conscripti appellati sunt. Quod vero ipsi constituerent, ratum erat, senatusconsultum dixerunt, & tunc esse cœpit cum plebes difficulter conueniret. Nam cum à patribus per discordiam secederet, iura sibi constituit, quæ plebis bis cita scita vocantur.

DE POTESTATE SENATVS & plebis.

Rex ad senatum referebat. Senatus de omni re cognoscebat, & suffragium ferebat, & quod visum pluribus, fiebat. Populus magistratum creabat, leges sanciebat, & de bello decernebat.

DE INTERREGNE.

Spatium temporis à defuncto rege vsque ad creationem sequentis, interregnum dicebatur: & qui præerat cum regia potestate, & insignibus, interrex erat.

DE DVVMVIRIS.

Tullus Hostilius rex duumuiris potestatem fecit iudicandi de capite M. Oratii, qui solus ex tergeminis bello Albano remanserat, & reus accersitus, quod extra portam Capenam obuiam sororem interfecerat, quæ maritum suum vnum ex Curiatiis casum lugendo, victoriam & libertatem pop. Rom. ægre ferre videbatur, sed absolutus à populo fuit propter

patris lachrymas. Nam dixerat Tullus, Si pro-
uocari, prouocatiōe certaret. Et hæc fuit prima
apud populum prouocatio, & hoc primū de re-
bus capitalibus iudicium.

DE PRAEFECTO VRBIS.

Romulus vnum elegit, quem vrbis ne-
gociis præfecit, vt Dionysius ait: hunc
præfectum vrbis fuisse satis constat. Lon-
go post tempore, tantum sibi vrbis præfectura
vendicauit Cæsarum tēporibus, vt crimina om-
nium in vrbe cognosceret: & demum cum Cæ-
sares ab vrbe abessent, præfectus velut alter Cæ-
sar imperabat. De rebus omnibus quæ ad vrbe
pertinebant, censebat.

DE PRAEFECTO PRAETORIO.

Præfectus prætorio sub Cæsaribus disci-
plinæ militari præerat: eius postea autho-
ritas aucta erga forenses causas, vbi im-
perium declinare cœpit, nomen mutauit, magi-
ster stabuli dictus, cum antea sub regibus tribu-
nus Celerum fuit, & sub dictatore magister e-
quitum.

DE PRAEFECTO ANNONAE.

Dicunt quidam annonæ præfecturam ha-
buisse initium quintodecimo anno post
exactos reges, Appio Claudio Sabino,
& P. Seruilio Prisco cons. sed verius constat
anno decimo octauo T. Gegano, P. Minutio
cōss. quo tempore annonæ maxima caritas fuit:
missiq; in Siciliam fuere P. Valerius, & L. Ge-

POMPONII LAETI

ganius pro aduehēdo frumento. Volūt alii. L. Minutium fuisse primum annonæ præfectum, fatiſq; constat, non nisi ex indigentia frumenti hunc magistratum creari.

DE PRAEFECTO VIGILVM.

Cvm vrbs ædificia sæpenumero incendio flagrarent, diuus Augustus quinque cohortes, vt inuigilarent vrbi, disposuit, & singula duas regiones custodiebant. tunc enim erant regiones quatuordecim. His quinque cohortibus præerat præfectus vigilum, apud quem cognitio erat omnium scelerum quæ nocturno tempore fieri solent, præsertim de incendio & latrocinio.

DE PRAEFECTO IN MILITIA.

Singulorum ordinum in militia aliquando præfecti creati sunt, hoc est quod sæpenumero de præfectis alarū & cohortium legimus, hoc scilicet erat volūtate ducis, id est exercitus imperatoris, aut regis.

DE PRAEFECTO LEGIONIS.

Præfectus legionis absentis legati vicem tenebat, parebant ei tribuni hastati, pilani, centuriones & deniq; totus exercitus. Arma, equi, vettes, disciplina, ius, annona ex ipsius cura erāt: puniebat, soluebat. Eligebatur autem iustus, diligens, sobrius, cui necesse erat & alium titulū habere, ipse etiam erat comes pri-

mi ordinis, quem primipilum dicunt, qui centū Primip
& sexaginta militibus præst. lus.

DE PRAEFECTO CASTRORVM.

CAstrorum præfecto curæ erat, castrorum
positio, valli, fossæ, tentoria, tabernacula
tormenta bellica, & cætera talia: item æ-
gri, & medici. Is eligebatur peritissimus, vt a-
lios edoceret.

DE PRAEFECTO FABRORVM

Artifices qui sequebantur castra, vt fabri
lignarii, carpentarii, ferrarii & c. qui ad fa-
brilia officia deputati erant, præfecto fa-
brorum parebant. Is eligebatur idoneus, & qui
sciret bene castris providere, & præsertim in ex-
pugnatione urbium subterraneos cuniculos fa-
cere, & alia similia.

DE CONSVLIBVS.

Vlris regibus, authore L. Junio Bruto tri-
P buno celerum, cōsulare imperiū factum
est cum omni regia potestate & insigni
bus. Consules dicti duo a cōsulendo, id est pro-
uidēdo. Creati sunt comitiis centuriatis a præ-
fecto vr̄bis, ex commentariis Seruii Tulli, & hi
fuere L. Junius Brutus, qui tribunus celerū erat,
& L. Tarquinius Collatinus, anno ab vr̄be con-
dita. 244. Inde noui cōsules vr̄bē lustrarunt, &
primi iurarūt neminē Romæ se passuros regna-
re, & idē fecit populus. Apud eos summa totius
imperii erat, hi senatū populūmq; per accensos

Consul

Accens
pracon

POMPONII LAETI

& praëcones cogebant, hi exercitus ductabant. Ab eorum magistratu numerus annorù signabatur, prouinciæ consulibus describebantur: penes quos, vt inquit Pomponius, summù vti ius esset, lege rogatù est: & ne per omnia regiã potestatem sibi vëdicarent, lege cautù fuit, vt ab eis prouocatio esset, ne ve possent in caput ciuis Romani animaduertere iniussu populi. Solum relictum est illis, vt coercere possent, & in vincula publica duci iuberent.

DE DICTATORE ET MAGISTROEQUITUM.

ANno duodecimo, vt alii volunt, nono, post exactos reges T. Largio Flauio, T. Clælio Sicelo consi. vt alii scribunt, T. Largio Flauio, & L. Posthumio Cominio, cù XL. Latinorum vires auctore Octaui Manlio coniurassent in Romanos, T. Largio à collega Clælio, & à Senatu Pop. c; Ro. creatus dictator fuit. Dictatura summus magistratus fuit: habebaturq; in summo periculo vltimù remediù. duæ secures dictatorem præcedebant. Ab eo ad populum prouocatio non erat, & ei capitis animaduersio data est. Sex mēsis durabat. Designabat sibi dictator magistrù equitum, qui primus fuit Sp. Cassius.

Dictatura

Magister
equitum.

DE QUÆSTORIBVS.

Romulus, vt Iunius libro septimo scribit, suffragio populi quæstores binos

creauit. alii volūt Numam Pompiliū. Sed verius cōstat de Tullo Hostilio. Quætores ab inquirenda & seruāda publica pecunia dicti sunt. res vnde Capitalibu rebus præerant, ciues Romanos capite punire his licebat. prouincias sortiebatur: primum patricii creati, postea indifferenter patricii & plebei. & Varro sic ait, Quætores a quaerendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ triumviri capitales nunc conquirunt. & Pedianus ait. Senatoris prima administratio erat questorem fieri, prouinciæ curam gerere, pecuniæ publicæ in diuersos vsus erogandæ Cornelius ait. Repetita lege curiata à Iunio Bruto post exactos reges, quætores duo creati, qui rem militarem comitarentur, Valerius Potius, & Aemilius Mamercus. Duos deinde addidit, qui res vrbanas curarent. Mox cum stipendiariæ prouinciæ fierent, duplicatus numerus, post vero Syllæ legem creati viginti.

Quætores
res duo

DE TRIBVNO PLEBIS.

ANno decimosextimo post fugam Tarquiniorum, Aulo Virginio, Montano, & T. Vetustio Geminio consl. plebes nexu, grauata, & saepenumero decepta seditionem tecit, & eandem Sicinio duce in Sacrum montem secessit, qui distat ab vrbe tribus mil. pass. trans Anienem. Piso author est, in Auētino secessionem plebis factam esse: & cum illic plebes arma non sumpsisset, Mons sacer putatus est, vnde nomen monti impositum fuit. Hinc Posthu

Mōs sacer

mio Cominio & Sp. Cassio nouis cons. decernē-
 tibus, decem legati eliguntur ad plebem, quorū
 primus fuit Menenius Agrippa qui oratione sua
 plebem patribus conciliauit. mense Septembri
 petiuit plebes ex suo corpore magistratū creari.
 Tribunitia potestas hæc fuit, creati tribubus fue-
 re tribuni quinque, L. Brutus, C. Sicinius, C. Li-
 cinius, P. Licinius, C. Iulius Ringanus. Qui-
 dam duos scripsere, C. Licinium, & L. Albinū.
 Hæc fuit reipub. pestis, hinc ciuile nefas ortum
 habuit, & quemadmodum propter seditionem
 esse cœpit seditiosus magistratus semper fuit cō-
 sulare ius imminutum. Consulibus tribuni non
 parent, cum cæteri magistratus pareant. Sacros-
 factos enim voluit suos tribunos vulgus: hi se-
 debāt primi ad limē, & acta senatus modo pro-
 babant, modo scindebant. Dies vero quo tribu-
 ni electi fuere, fuit quarto Idus Decēbris: & in
 loco vbi castra posuerunt, erecta ara Ioui soluēs-
 ti metum. Tribuni dicti sunt, vt Pōponius ait,
 quod tūc in tres partes populus diuisus erat, aut
 à tribuum suffragio, quæ vt Dionysius ait tunc
 quatuor fuere Legimus in historiis Diodori, tri-
 bunos quatuor creatos, C. Sicinum, L. Metorū,
 M. Duclium, Sp. Attilium, Appio Claudio &
 T. Curtio consl. & post anno vicesimo quinto
 tres tribuni consulari potestate creati. M. Genu-
 tio Agrippa, & Curtio Chilone consl. tribuni
 fuere M. Sempronius, L. Attilius Longus, T.
 Quintius & post annos sex totidē tribuni crea-
 ti sub eadem potestate, Manius Aemilianus,

ibuni
pote

ibuni
rosacti.

ibuni
de.

Mamercus Clulius, L. Quintius, post quatuor annos quatuor creati, M. Minius, Q. Sontius, Seruilus Prætextatus, Cornelius cons. Sequenti anno tres, M. Fabius, M. Flavius, Lucius Seruilus, & sequenti anno L. Furius, Sp. Pinarius, & post annos septē, quatuor, C. Furius, T. Quinzus, M. Posthumius, & Cornelius. Hos omnes tribunos consulari potestate fuisse constat.

DE TRIBVNISMILITVM.

ANno fere septuagesimo post exactos reges, sequenti anno postquam tribunitia potestas cōsulari iuri cessit, oratione Camilli, tres è patriciis creati tribuni militares, consentiente plebe, omnem consularem authoritatem habuere. Et ii fuere L. Furius, L. Clælius Corinthus, Au. Sempronius Atracinus. Sequenti anno quatuor, P. Lucretius, C. Seruilus, Mene-nius Agrip. Sp. Veturius. tertio anno quatuor, A. Sēpronius, M. Papyrius, Q. Fabius, Sp. Naus-tius. quarto anno duo, P. Cornelius, C. Fabius. quinto āno quatuor, L. Tube. C. Cornelius, C. Vale. Censo. M. Fabius. Hi creabantur ex patribus, & ex plebe. Sexti anno ius imperii Romani ad cōsules rediit, qui fuere M. Cornelius, L. Furius. Officiū autem tribunorum militum, vt Tribuni Marcellus de re militari scribit, erat in castris militem
lites cōtinere, & ad exercitationem producere, vigilias circuire, rei frumentariæ præesse, quere las cōmilitonū audire, valetudinarios inspiciere

POMPONII LAETI

quoniã is qui tali officio præest, & dare & obseruare castrensia omnia debet. Pediamus ait. Tribunorum militarium duo genera, primum eorum qui Rufulci dicuntur, & in exercitu creati solent. Alii sunt comitiati, qui comitiis designantur.

DE AEDILIBVS.

Plebes vbi è Sacro mote ad urbem rediit à patribus impetrauit, vt liceret sibi alios magistratus creare, qui tribunorum ministri essent, qui & ædes sacras, & priuatas procurarent, & qui annonæ præessent. Creauit igitur ædiles quatuor, duos qui absoluto eburno curules dicti sunt, regiis utebantur insignibus: & ornati purpura, curam sacrificiorum & ludorum habebant. Scio & à quibusdam scriptum esse, ædiles duos ex patriciis creatos curules eo tempore, quo primus ex plebe consul factus est. Sed credibilius est, vt iidem intelligantur ædiles. Meminit Dionysius lib. 6. Et alios duos creauit plebes præpositos annonæ, quos aliqui putant à diuo Iulio constitutos, & nominatos Cereales. Aedilium curulium potestas adeo creuit, vt ad eos summa rerum, & maiestas consularis imperii venerit.

DE CENSORIBVS.

Cvm census auctus esset, & consules non sufficerent, duo creati fuere, ad quorum censionem, id est arbitriũ, censeretur populus, & ob id censores appellati: & primi fue-

runt C. Papyrius, & Sempronius, M. Geganio Macerino, & T. Quintio capitolino cōff. Creabatur autem quinto quoque anno, quod tempus lustrum appellabatur. Asconius Pædianus ait, censores quinto quoque anno creari solebāt. Hic prorsus ciues sic notabantur, qui tenator esset, eiiceretur senatu: qui eques Rom. equum publicum perderet: qui plebeius, in centum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non esset in albo centuriæ suæ. Sed ad hoc non esset ciuis tantummodo, vt pro capite suo tributi nomine æra præberet. Idem completo quinquennio lustrabant, & taurilia sacrificia de sue, oue, tauro, faciebant. Ciuium Romanorum primus census factus est sub Seruio Tullo. lxxxiiii. milium, & Dcc. Secundus census tertio anno post fugā Tarquiniorum, C. Valerio Publicola, & T. Lucretio consl. Inuēta puberum Romanorum ccc. xxx. millia. Tertius cēsus anno. xii. T. Largio Flavio, Q. Clælio Sicelo cōff. Idem T. Largius dictator cēsum renouauit. Inuenta puberum Romanorum. c. l. millia, & Dcc. Ann. xix. id est, ii. post tribunitiam, habitus à consulibus census quartus, inuenta ciuium Rom. clxi. millia. & Dcc. Anno. xxxvi. Seruio Seruilio, & Au. Verginio consulibus habitus census inuenta ciuium puberum plura quàm centum & decem millia, & cæterorum trecenta & xxx. millia. Anno. xxxviii. Au. Manlio, & L. Furio cōff. habitus census sextus, & ciuium Roma. incertus numerus. Supra annū. lx. ciuium numero, vt

Attende
amplitudinem
P. F.

POMPONII LAETI

diximus, creati censores fuere.

DE DECEMVIRIS.

ANno ab urbe condita. ccc. ix. Decemviri pro consulibus creati sunt, & tertio anno depositi libidine Appii Claudii, qui Virginiam stuprauit Decemviri hi fuerunt, Appius Claudius Regilianus, T. Genutius, P. Sextius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manilius, C. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius. Sp. Posthumus Calvinus. hi ex Athenis leges tulerunt in. x. tabulis: datumque est eis ius summum, à quibus provocatio non erat, & datum etiam uti leges corrigerent interpretarentur. Sequenti anno duas tabulas addiderunt, & inde appellatae leges xii. tabularum. Quidam volunt non eburneis, sed aeneis tabulis impressas leges pro rostris positas. Quarum ferendarum authorem fuisse decemviris Hermodorum Ephesium exulantem in Italia, scribunt, ut Pomponius refert. Dionysius pro curiatio Oratium dicit. Sequenti anno decemviri rursus creati, Appius Claudius, Q. Fab. Vibolanus, M. Cornelius Maluginensis, M. Servilius, L. Minutius, T. Anthonius Merenda, Manilius Robuleius, Q. Petelius, Ceso Duius, Sp. Oppius Cor. Apud Diodorum sunt, C. Serg. & P. Manius. Tertio anno iudae praefuerunt, neque senatu, neque plebe suffragia date & ideo vi magistratum obtinuerunt.

ex. iz. ta
alarum

Posthumio Albo, & Sex. Fusco cons. bello
 lo infelicitèr contra Equos gesto, procon-
 sul creatus est T. Quintius, & is primus in
 eo magistratu fuit. Eù sex lictores præcedebant
 cætera omnia habebat vti consules: & inde
 statutum est, vt qui consules vno anno fuis-
 sent, sequenti proconsules essent, deinde proco-
 sules ad prouincias mittebantur, & singuli sin-
 gulos legatos habebat, qui administrationi præ-
 starent auxilium. Proconsul potestatem exer-
 cet in ea prouincia tatum, quæ ei tradita est, vel
 decreta, nisi vocaretur in iurisdictionem volun-
 tariam. Apud proconsulem, vt Martianus ait,
 seruorum manumissio fieri poterat, & adoptio.
 Apud proconsulis legatum nemo manumitte-
 re potest. Sub Cæsaribus distinctæ prouinciæ. nã
 consulares sub senatu Po. q; Rom. erant, proco-
 sulares sub Imperatoribus.

DE PRAETORIBVS ET DECEM
 uiris, & curatoribus viarum, & triuuiris,
 & quinqueuiris, & centumuiris.

EO tempore quo pertinacia tribunorù ple-
 bis, qui Romæ sine cõsulibus quinq; an-
 nis præfuere, L. Sestius ex plebe consul
 creatus esset, patres praturã, nouum magistratũ, Prætor
 Sp. Furio Camillo, M. filio dederunt. hic præbanus:
 mus prætor vrbanus fuit, à præfessendo prætor

POMPONII LAETI

nominatus est. Prætoris insignia, sella curulis, trabea, lictores sex, & cætera cõsulû insignia. Pomponius in hæc verba ait . Cumque consules auocarentur bellis finitimis, neque esset qui in ciuitate ius reddere posset, factû est, vt prætor quoque crearetur, qui vrbanus appellatus est, eo quod in vrbe ius redderet. Post aliquot dein de annos, nõ sufficiente eo prætore, quod multa turba etiam peregrinorum in ciuitatem veniret, creatus est & alius prætor, qui peregrinus est appellatus, ab eo quòd plerunque inter peregrinos ius dicebat. Deinde cû esset necessarius magistratus, qui hæc præesset, decëuiri litibus iudicandis constituti sunt. Eodem tempore constituti sunt quatuor viri, qui curam viarum haberet. Et tres viri monetales, æris, argenti, auriflatores: & tres viri capitales, qui carceris custodiam haberent: vt si animaduerti oporteret, interuentu eorum fieret . Et quia magistratibus vespertinis temporibus in publicum esse inconueniens erat, quinqueuiri constituti sunt cis Tyberim, & vltra Tyberim, qui possent pro magistratibus fungi . Deinde prætores creati sunt numero captarum prouinciarum, qui partim vrbanis rebus, partim prouincialibus præessent. Deinde Cornelius Sylla quæstiones publicas constituit veluti de falso, de parricidio de ficiariis : & prætores quatuor adiecit . Ab honore qui prætura habebatur, ius honorarium appellatum est, quæ prætorum edicta erant.

Prætor vir
urbanus.

Prætor per
peregrinos.

Quatuor
viri.

Tres viri
monetales.

Tres viri
capitales.

Quinque
viri.

Ius hono-
rarium.

Procuratori Caesaris omnis res familiaris commissa erat: etiam quicquid is egisset, ratum erat apud Caesarem, & penes hunc magna erat auctoritas.

DE IVRISPERITIS.

Apprius primus apud Rom. regias leges in unum contulit. Ab hoc Appius Claudius Regilianus decemvir, cuius maximum consilium in duodecim tabulis conscribendis fuit. post hunc eiusdem familiae Appius Claudius Centimalus, qui viam Appiam stravit, & aquam Claudiam induxit, & de Pyrrho in urbem non recipiendo sententiam tulit. actiones scripsit, & primum de usurpationibus, qui liber non extat. Idem R literam inuenit, unde Valerii Valerii, & Fusii Furii dicti sunt. Fuit post hos maximae scientiae Sempronius, cognomento Sophos. Deinde C. Scipio Nasica optimus a senatu iudicatus, cui publice domus in sacra via data est, quo facilius consuli posset. Deinde Q. Mutius, qui ad Carthagenenses missus legatus, cum essent duae tesserae positae, una pacis, altera belli, arbitrio sibi dato, utram vellet, referret Romam utranque sustulit & ait Carthaginem petere debere, utrum mallent accipere. Post hos fuit Tyberius Coruncanus, qui primus profectus coepit, cuius tamen scriptum nullum extat.

App. Cl.
dius Cen-
malus R
terae inu-
tor: quoc-
non est ve-
simile.

Deinde Sext. Aelius, & frater eius P. Aelius, ambo cōsules, Ennius Sex. Aelium Catū appellat. Deinde Cato Porciæ familiæ princeps Tusculogenitus, cuius libri extant. Postea P. Mutius, & L. Brutus, & P. Manilius ius ciuile fundauerunt. Ex his Mutius consularis fuit, & decem libros reliquit. Brutus prætorius. vii. Manilius consularis & pōtifex maximus, treis. Ab his profecti sunt P. Rutilius Rufus consul Romæ & Asiæ procons. & P. Verginius, & Q. Tullius C. C. Pompeii patruus. Eodem tempore Cælius Antipater, qui plus eloquentiæ, quàm scientiæ iuris operam dedit, & L. Crassus Mutrianus P. Mutii frater, quem Cicero iuris cōsultorum desertissimum dicit. Post hos Q. Mutius P. filius, pōtifex max. ius ciuile redegit in libros xviii. Mutii auditores fuerunt complures, præcipuæ authoritatis Aquilius Gallus, Lucilius Balbus & Sext. Papyrius. Dehinc Seruius Sulpitius, qui in causis orandis post M. Tullium primum obtinuit locum, reprehensus à Q. Mutio, quod ius non intelligeret. iuri operam dedit sub Lucilio Balbo & Aquilio Gallo. Seruius cum in legatione periisset, Po. Ro. statuam ei pro rostris erexit, quæ hodie extat in foro Augusti. reliquit. clxxx. libros de iure ciuili. è seruii disciplina manauerūt Alphenus Varus, C. Flavius, A. Ofilius, Titius Celsus. Aufidius Sura, Aufidius Mamusa, Flavius Priscus, C. Atteius, Antistius Labio primus. P. Celsus. Libri digesti fuerunt

ab Aufidio Mamusa. Ex his Alphenus consul Edictu
 fuit, & Ofilius Eq. ordinis, qui edictum prætoris prætor
 diligenter primus composuit. Fuit eodem tem
 pore Trebatius Cor. Maximi auditor, Au. Casel
 lius, Q. Mutius Volusi auditor Quæstorius. con
 sulatum enim renuit offerente Augusto. Ex his
 Trebatius peritior, Casellius eloquentior, Ofi
 lius utroque doctior. Deinde Aelius Tubero,
 qui postquam accusavit Q. Ligarium, nec obriz
 nuit apud C. Cæsarem, à causis agendis ad ius ci
 vile transiit. Cicero Ligarium defendit oratio
 ne satis pulcherrima. Post hunc Atteius Capito,
 qui consul fuit Ofilii imitator, annum sic diuis
 sit, ut Romæ sex mensibus cum studiosis esset,
 & totidem in secessu in conscribendis libris,
 ideo reliquit volumina. xl. Labeo ingenii qualitate,
 & fiducia doctrinæ, qui etiam præ cæteris
 operam philosophiæ dederat, plurima innouate
 instituit. Atteio Capitoni Masurius Sabinus
 successit, Labeoni Nerva, qui fuit Cæsari fami
 liarissimus. Masurius Sabinus eques Ro. publice
 primus scripsit. Hoc beneficium à Tiberio Cæs
 sare dari cœpit. Nam ante tempora Augusti pu
 blice respondendi ius à principe non dabatur.
 Sed qui fiduciam suorum studiorum habebant,
 cōsulentibus respondebant, neq; responsa utri
 que signata dabant, sed plerunque iudicibus ip
 si scribebant, aut testabantur qui illos consules
 bant. Primus diuus Augustus, ut maior iuris au
 thoritas haberetur, constituit, ut ex autoritate
 eius responderent, & ex illo tempore peti hoc

Ius resp
 dendi p
 blice.

pro beneficio cœpit: & ideo optimus princeps
Hadrianus, cum ab eo viri prætorii peterent,
vt sibi liceret respondere: respondit eis, hoc nõ
peti, sed præstari solere. Et ideo si quis fiduciam
sui haberet, delectari se, populo ad respondendũ
se præstaret. Igitur Sabino concessum est
à Tiberio Cæsare, vt populo responderet. Cui
cum amplæ facultates non essent, à suis audito
ribus sustentatus est. Sabino successit Cassius
Longinus, natus ex filia Tuberonis, quæ fuit
neptis Serui Sulpitii: is & consul fuit cum Cra
tino sub Tiberio, à quo propter authoritatem
ciuitate pulsus fuit: & ab Imperato. Vespasiano
reuocatus, diem obiit. Neruæ successit Procu
lus. Fuit eo tempore & Nerua alius, & alius
Longinus eques Ro. & prætorius, sed Proculi
authoritas maior fuit. Nã & qui successere, par
tim Proculai, partim Cassiani appellati sunt:
quæ origo à Capitone & Labeone cœperat.
Cassio Cælius Sabinus successit, qui plurimum
sub Vespasiano potuit. Proculo successit Pega
sus, qui sub Vespasiano præfectus vrbis fuit. Cæ
lio Sabino Priscus Iabolenus, Pegaso Cels
sus, Celso patri Celsus filius, & Priscus
Neratius, qui vtrique consules fue
runt, Iaboleno Prisco Ebur
nius Valens, & Tuscianus
Iubianus, item & Sabi
nus Iubianus.

oculani
ssiani.